

В. О. Торічний

кандидат психологічних наук,
викладач кафедри спеціальних дисциплін
факультету правоохоронної діяльності
Національної академії Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

У статті досліджено методи оцінки результативності державної інформаційної політики в контексті забезпечення державної безпеки. Зокрема, здійснено умовний поділ методів оцінки результативності державної інформаційної політики на групи відповідно до їхніх особливостей. Проведено огляд групи методів, що орієнтовані на специфічну інтерпретацію державної інформаційної політики: антропологічний, соціологічний, психологічний, біхевіористський, нормативно-ціннісний, процесуальний, структурно-функціональний, системний, інституційний, порівняльний та історичний. Показано, що найважливішими серед цих підгруп є методи оцінки та подання інформації, відмінною рисою яких виступає орієнтація на специфічну інтерпретацію державної інформаційної політики та її проявів і, відповідно, на особливий підхід до її аналізу.

Проведено аналіз методів організації та процедури дослідження інформаційно-пізнавального процесу: аналіз, синтез, індукцію, дедуцію, абстрагування, сходження від абстрактного до конкретного, поєднання історичного і логічного аналізу, аналогію, моделювання. Підкреслено, що хоча методи цієї підгрупи не носять специфічно-політологічного характеру і можуть використовуватися всіма іншими науками, вони, проте, мають важливе значення у справі підвищення ефективності вивчення розглянутого процесу. Виділено характерні риси методів отримання первинної інформації. Акцентовано увагу на опитуванні як ключовому методі отримання необробленої інформації. Відмічено, що виділяється анкетне опитування – вид опитування, за допомогою якого на базі вибіркового статистичного аналізу визначається думка конкретних груп людей щодо тих чи інших політичних подій, дається наукова інтерпретація отриманих формальних даних з метою вироблення відповідної лінії політичної поведінки або її коригування. Крім того, існує інтерв'ю – вид опитування, що проводиться, як правило, за заздалегідь наміченим планом і темою та передбачає прямий контакт інтерв'юєра з учасниками політичних подій.

Ключові слова: державна інформаційна політика, оцінка результативності, державна безпека, методи оцінки.

Постановка проблеми. Враховуючи те, що державна інформаційна політика чинить суттєвий вплив на соціально-економічний розвиток країни, а також, відповідно, на рівень громадської безпеки, слід підкреслити, що на всіх етапах її розроблення та впровадження вона повинна бути ретельно проаналізована.

Слід підкреслити, що в нинішніх умовах використовуються численні методи й інструменти аналізу державної інформаційної політики, які характеризують її ефективність і результативність із різних точок зору. Саме це зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання оцінки результативності державної інформаційної політики неодноразово потрапляли у коло наукових інтересів численних учених та практиків, зокрема таких: Н.В. Грицяк, Б.А. Кормич, Т.В. Федорів, М.Т. Солоха та ін.

Проте зв'язок державної інформаційної політики та державної безпеки все ще потребує подальшого доопрацювання.

Мета статті. Відповідно, метою даної роботи є дослідження методів оцінки результативності державної інформаційної політики в контексті забезпечення державної безпеки.

Необхідність досягнення поставленої мети передбачає постановку та вирішення таких відповідних завдань:

– здійснення умовного поділу методів оцінки результативності державної інформаційної політики на групи відповідно до їхніх особливостей;

– огляд групи методів, що орієнтовані на специфічну інтерпретацію державної інформаційної політики;

– проведення аналізу методів організації та процедури дослідження інформаційно-пізнавального процесу;

– виділити характерні риси методів отримання первинної інформації.

Виклад основного матеріалу. Умовно методи аналізу державної інформаційної політики можна розділити на дві великі групи. Першу з них становлять методи, пов'язані з пізнанням будь-яких політичних явищ і процесів загалом, включаючи сюди й інформаційну політику. Фактично це методи політології як науки, що використовуються в даному випадку для аналізу конкретного політичного процесу. Друга група включає в себе сукупність специфічних методів здійснення (реалізації) інформаційної політики держави. Зрозуміло, що кожна з цих груп має цілком самостійне значення, оскільки використовується під час дослідження різних аспектів інформаційної політики держави [1; 3].

Пристаючи до характеристики першої групи методів, слід зауважити, що їх у свою чергу можна розділити на кілька підгруп.

Найважливішими серед цих підгруп є методи оцінки та подання інформації, відмінною рисою яких виступає орієнтація на специфічну інтерпретацію державної інформаційної політики та її проявів і, відповідно, на особливий підхід до її аналізу.

До таких методів слід віднести:

1) антропологічний – орієнтується на оцінку й аналіз державної інформаційної політики держави як явища, зумовленого природою людини (як родової істоти);

2) соціологічний – орієнтується на оцінку й аналіз державної інформаційної політики як явища зумовленого соціально (економікою, соціальною структурою, ідеологією і культурою);

3) психологічний – орієнтується на оцінку й аналіз державної інформаційної політики як явища, зумовленого психологічними характеристиками людей, включаючи сюди і їхні соціально-психологічні особливості;

4) біхевіористський – орієнтується на оцінку й аналіз державної інформаційної політики як явища, чинить потужний вплив на поведінку окремих осіб та груп;

5) нормативно-ціннісний – орієнтується на оцінку й аналіз державної інформаційної політики з точки зору її аксіологічної сутності, відповідності функціонуючим та ідеальним нормам і цінностям;

6) процесуальний – орієнтується на оцінку й аналіз державної інформаційної політики як циклічного процесу, що має певні фази або стадії;

7) структурно-функціональний – орієнтується на оцінку й аналіз державної інформаційної політики як явища, що володіє складною структурою, кожний елемент якої має певне призначення і виконує свої специфічні функції;

8) системний – орієнтується на оцінку й аналіз державної інформаційної політики як цілісного, впорядкованого і саморегульованого механізму;

9) інституційний – орієнтується на оцінку й аналіз тих соціально-політичних інститутів, за допомогою яких реалізується державна інформаційна політика;

10) критично-діалектичний – орієнтується на оцінку й аналіз державної інформаційної політики з точки зору її критичного розгляду, а також на виявлення суперечностей як джерела її саморуху;

11) порівняльний – орієнтується на оцінку й аналіз державної інформаційної політики шляхом зіставлення її однотипних форм, що функціонують у різних умовах, з метою їх оптимізації;

12) історичний – орієнтується на оцінку й аналіз державної інформаційної політики під кутом зору її послідовного тимчасового розвитку, на виявлення в ній зв'язку минулого, теперішнього і майбутнього [2; 3].

Іншу підгрупу першої групи становлять методи організації та процедури дослідження інформаційно-пізнавального процесу. І хоча методи цієї підгрупи не носять специфічно-політологічного характеру і можуть використовуватися всіма іншими науками, вони, проте, мають важливе значення у справі підвищення ефективності вивчення розглянутого процесу.

Основними з цієї підгрупи методів виступають такі:

- аналіз;
- синтез;
- індукція;

- дедукція;
- абстрагування;
- сходження від абстрактного до конкретного;
- поєднання історичного і логічного аналізу;
- аналогія;
- моделювання [1; 4].

До окремої підгрупи першої групи слід віднести також методи одержання первинної (не обробленої) інформації про політичні факти, події, явища.

Серед них можна виділити такі.

1. Метод спостереження – один із найпоширеніших методів отримання первинної інформації. При цьому спостереження може бути короткочасним, середнім за терміном часу і довготривалим, індивідуальним і колективним, безпосереднім (коли спостерігач безпосередньо бере участь у політичних подіях, що ним досліджуються) і стороннім (тобто зовнішнім).

2. Опитування – найважливіший інструмент виявлення стану громадської думки. У практиці опитування громадської думки фактично застосовується як метод політичної розвідки і виявлення позицій населення з найрізноманітніших проблем політичного характеру. З часом вони перетворилися з методів виявлення настроїв громадян у засіб надання певної спрямованості цим настроям. Виступаючи як інструмент пропаганди і одночасно виконуючи допоміжну роль по відношенню до засобів масової інформації, опитування громадської думки дає змогу перевірити ефективність пропагандистського забезпечення певного політичного курсу. У багатьох відносинах опитування громадської думки містять значний елемент запрограмованості і можуть бути використані з метою маніпулювання громадською думкою [2; 3]. У таких випадках засоби масової інформації перетворюються в знаряддя, які допомагають несумлінним учасникам політичної гри реалізовувати свої задуми.

Розрізняють:

– анкетне опитування – вид опитування, за допомогою якого на базі вибіркового статистичного аналізу визначається думка конкретних груп людей (аж до громадської думки) щодо тих чи інших політичних подій, дається наукова інтерпретація отриманих формальних даних з метою вироблення відповідної лінії політичної поведінки або її коригування;

– інтерв'ю – вид опитування, що проводиться, як правило, за заздальгідь наміченим планом і темою та передбачає прямий контакт інтерв'юера з учасниками політичних подій.

3. Бесіда відрізняється від інтерв'ю тим, що носить двосторонній характер, унаслідок чого її учасники знаходяться в рівному становищі.

4. Аналіз статистичних матеріалів – метод, що дозволяє абстрагуватися від обмежень часу і простору і на основі завантажених статистичних відомостей виявити відповідні тенденції або простежити діючі закономірності.

5. Вивчення документів. Даний метод включає аналіз офіційних матеріалів (стенограм засідань уряду або парламенту, програм політичних партій тощо), особистих документів (листи, щоденники, мемуари), а також фото-, аудіо-, кіно-, відеодокументів тощо).

6. Експеримент – метод, під час застосування якого імітується розвиток того чи іншого політичного явища, у результаті чого з'являється можливість передбачати подальший перебіг реального політичного процесу як результат розкриття його внутрішніх механізмів [1; 2].

Неприменшуючи значення першої групи методів, слід підкреслити, однак, що найбільш ефективною виступає група специфічних методів здійснення (реалізації) інформаційної політики.

Висновки і пропозиції. Таким чином, у результаті проведення даного дослідження було отримано такі висновки.

1. Здійснено умовний поділ методів оцінки результативності державної інформаційної політики на групи відповідно до їхніх особливостей. Підкреслено, що першу з них становлять методи, пов'язані з пізнанням будь-яких політичних явищ і процесів загалом, включаючи сюди й інформаційну політику. Зазначено, що друга група включає в себе сукупність специфічних методів реалізації інформаційної політики держави.

2. Проведено огляд групи методів, що орієнтовані на специфічну інтерпретацію державної інформаційної політики: антропологічний, соціологічний, психологічний, біхевіористський, нормативно-ціннісний, процесуальний, структурно-функціональний, системний, інституційний, порівняльний та історичний.

3. Проведено аналіз методів організації та процедури дослідження інформаційно-пізнавального процесу: аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування, сходження від абстрактного до конкретного, поєднання історичного і логічного аналізу, аналогія, моделювання. Підкреслено, що хоча методи цієї підгрупи не носять специфічно-політологічного характеру і можуть використовуватися всіма

іншими науками, вони, проте, мають важливе значення у справі підвищення ефективності вивчення розглянутого процесу.

4. Виділено характерні риси методів отримання первинної інформації. Зазначено, що з часом вони перетворилися з методів виявлення настроїв громадян у засіб надання певної спрямованості цим настроям.

Список використаної літератури:

1. Грицьак Н.В. Державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства :

навч. посіб. Київ : Вид-во НАДУ, 2012. 220 с.

2. Кормич Б.А. Організаційно-правові засади політики інформаційної безпеки України. Одеса : Юридична література, 2003. 471 с.

3. Моисеев Н.Н. Информационное общество как этап новейшей истории. *Свободная мысль*. 1996. № 1. С. 81–83.

4. Федорів Т.В., Солоха М.Т. Державна інформаційна політика в Україні в умовах розвитку інформаційного суспільства : навч.-метод. матеріали ; упоряд. Н.В. Ясько. Київ : НАДУ, 2013. 36 с.

Torichniy V. O. The investigation of methods of assessing of effectiveness of State information policy in the context of State security

The methods of assessing of effectiveness of State information policy in the context of State security are investigated in the article. In particular, the conditional division of methods of assessing of impact of State information policy into groups according to their characteristics is made. The group of the following methods focused on the specific interpretation of State information policy is reviewed: anthropological, sociological, psychological, bichevioristic, normative and value, procedural, structural-functional, systemic, institutional, comparative and historical ones. It is shown that methods of assessment and reporting are the most important ones of these sub-groups. They are characterized by a focus on the specific interpretation of the State information policy and its manifestations and, accordingly, on a special approach to its analysis. The analysis of the following methods of organization and procedure of research of information and cognitive process is carried out: analysis, synthesis, induction, derivation, abstraction, ascent from abstract to concrete, combination of historical and logical analysis, analogy, modelling. Other sub-group of the first group is presented by the methods of organization and procedure of research of informative and cognitive process. And although the methods of this sub-group are not political specifically-science ones and can be used by all other sciences, they, nevertheless, have an important value on increase of efficiency of study of the considered process. The characteristics of methods of primary information obtaining are highlighted. The focus of the article is on the survey as a key method of raw information obtaining. It is noted that a questionnaire survey is a type of survey, which determines the opinion of specific groups of people on certain political events on the basis of a sample statistical analysis. It provides scientific interpretation of the obtained formal data in order to develop an appropriate line of political behaviour or its correction. In addition, there is an interview – a type of survey conducted, as a rule, according to the previous plan and topic and which provides the direct contact of the interviewer with participants of political events.

Key words: state information policy, performance assessment, State security, evaluation methods.